

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ)

Резонанс

Передрук матеріалів дозволяється лише
після погодження з СІАЗ: siaz@pochta.ru

№ 89

22 листопада 2012

РЕЗОНАНС

**Бюлетень матеріалів оперативної інформації електронних видань
Додаток до журналу "Україна: події, факти, коментарі"**

№ 89 2012

Для керівників та їхніх референтів

Засновники

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади (СІАЗ)

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія:

В. Горовий (заступник головного редактора, науковий керівник проекту)
Т. Гранчак, Ю. Половинчак, Л. Чуприна

Заснований у 2003 році
Виходить двічі на тиждень

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz@pochta.ru
www.nbu.gov.ua/siaz.html

Передрук — тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2012

ЗМІСТ

У центрі уваги	3

Аналітичний ракурс

Тарасенко Н.

Закон «Про всеукраїнський референдум» в оцінках політиків та експертів.....	6

Потіха А.

Участь населення східних областей України у виборах-2012: результати та тенденції	23

Законодавча влада	29

Виконавча влада	36

Політика	42

Економіка	46

Економіка України в контексті світових кризових тенденцій.....	51

У ЦЕНТРИ УВАГИ

Робочий візит до Москви Прем'єр-міністра України М. Азарова

21 листопада Прем'єр-міністр України М. Азаров здійснив робочий візит до Москви, під час якого зустрівся з главою російського уряду Д. Медведевим у форматі «віч-на-віч».

Цій зустрічі передувала телефонна розмова президентів України та Росії, а також візит до Москви українського міністра енергетики Ю. Бойка, який у вівторок зустрівся з керівником російського «Газпрому» О. Міллером.

На початку зустрічі з Прем'єр-міністром РФ М. Азаров висловив сподівання, що під час цієї зустрічі вдасться знайти компроміс щодо актуальних питань двосторонньої співпраці. «Ці питання, які ми з вами обговорювали по телефону, сьогодні ми маємо можливість обговорити детальніше. У нас є пропозиції, ваші колеги про них знають, і можна було б знайти по всіх цих позиціях певні компроміси», – сказав М. Азаров.

Він наголосив, що Президент України і уряд налаштовані на конструктивний діалог з Російською Федерацією і взаємовигідні партнерські відносини.

Коментуючи на прохання Д. Медведева позиції української сторони щодо участі в Митному союзі, Прем'єр-міністр України зазначив, що існують різні думки: як «за», так і «проти». «Кожен член уряду має право на власну думку, поки не з'являється офіційна позиція українського уряду», – наголосив М. Азаров. При цьому Прем'єр-міністр України відзначив, що остаточні рішення уряду приймаються виключно на користь держави і народу України.

Прем'єри обговорили газове питання і введення утилізаційного збору на автомобілі, повідомив співробітник прес-служби уряду РФ за підсумками переговорів у вузькому складі. Як зазначив співробітник прес-служби, ці питання обговорювались і на переговорах у розширеному складі.

З українського боку, окрім Прем'єра, у переговорах взяли участь міністр енергетики і вугільної промисловості Ю. Бойко, голова правління НАК Нафтогаз України Є. Бакулін, посол України у РФ В. Єльченко та ін.

З російського боку, окрім Д. Медведєва, – міністр промисловості і торгівлі РФ Д. Мансуров, голова правління ВАТ Газпром О. Міллер та ін.

Оглядачі звертають увагу на те, що чергова активізація у переговорах про «співпрацю в енергетиці», які сприймаються у першу чергу як переговори щодо газових контрактів, які Київ вже понад два роки як безуспішно намагається змінити, збіглася не тільки з наближенням зими.

Голова російського газового товариства В. Язєв повідомив, що від літа цього року «Газпром» знизив ціни для своїх європейських споживачів у середньому на 10 %, а для Німеччини – навіть на 19 %.

Водночас ціна російського газу для України лише зростає, і у ІІІ кварталі 2012 р. вона сягнула 430 дол. за тисячу кубів.

Також оглядачі звертають увагу на те, що наближається час, коли процес оцінки вартості української ГТС буде завершено, і ця вартість має бути оприлюднена. Отже, вона може бути одним із головних елементів «торгів» між Україною та Росією у питанні перегляду цін на газ.

Ще одним чинником переговорів може бути і питання приєднання України до Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану. У цьому разі, як обіцяють у Москві, ціна російського газу для України може зменшитися до 160 дол. за тисячу кубометрів. Проте «ціною» такої знижки, як вважає більшість експертів, буде фактична відмова Києва від європейського вектору інтеграції. Крім того, навіть для члену Митного союзу – Білорусі, чия газотранспортна система вже на 100 % належить російському «Газпрому», ціна на російський газ у 2013 р., як заявив білоруський міністр фінансів, буде 185 дол. за тисячу кубів (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua)*. – 2012. – 21.11; *МинПром – інформація бизнес-класса (http://minprom.ua)*. – 2012. – 21.11; *ВВС Україна (www.bbc.co.uk/ukrainian)*. – 2012. – 21.11).

Голова представництва Європейського Союзу в Україні про євроінтеграційні перспективи Української держави

Голова представництва Європейського Союзу в Україні Я. Томбінські, виступаючи в Києві на Першій конференції Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства, заявив, що Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом буде підписана через декілька місяців. «Я можу підтвердити, що за декілька місяців ми маємо підписати цю угоду і потім будемо працювати над впровадженням її положень», – сказав Я. Томбінські.

Він висловив переконання, що Угода про асоціацію і законодавчі зобов'язання обох сторін мають бути впроваджені. «Угода про асоціацію не повинна бути заморожена чи в якийсь момент відкликана. Якщо ми взяли зобов'язання, ми маємо працювати дуже серйозно», – сказав представник ЄС.

Я. Томбінські повідомив, що існує програма дій щодо підписання угоди про асоціацію протягом 2013 р. Він нагадав, що підписання угоди відкладалося, зокрема, через питання селективної юстиції і правосуддя, що не сприяло реформі судової системи, а також через сумніви щодо виборчого процесу в Україні.

Я. Томбінські зазначив, що парламент в контексті угоди про асоціацію відіграє найважливішу роль, оскільки він має проводити величезну роботу в межах цієї угоди.

За словами Я. Томбінські, Європарламент і парламенти країн ЄС хочуть мати надійного партнера з повним мандатом довіри громадян. На його переконання, на сьогодні необхідно провести роботу, щоб надати сигнал, який переконає всіх європейських партнерів, що в Україні вони мають «дуже проєвропейського партнера».

Як відомо, Україна та ЄС розпочали переговори щодо угоди про асоціацію в 2007 р. і завершили їх у грудні 2011 р. 30 березня цього року угода була парафрована сторонами.

14 листопада глава польського уряду Д. Туск після зустрічі з німецьким канцлером А. Меркель висловив сподівання,

що Україна та ЄС зможуть підписати угоду про асоціацію в листопаді 2013 р. (*УРА-Інформ* (<http://ura-inform.com>). – 2012. – 21.11; *LB.ua* (<http://lb.ua>). – 2012. – 21.11).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Закон «Про всеукраїнський референдум» в оцінках політиків та експертів

Референдум, як одна з форм народного волевиявлення, є невід'ємною частиною забезпечення демократичного управління державними справами в Україні. Правовою основою проведення референдумів є Конституція України (розділ III) та Закон України «Про всеукраїнський і місцевий референдуми» від 3 липня 1991р.

Пострадянська історія проведення референдумів в Україні розпочинається із всеукраїнського референдуму щодо підтвердження Акта проголошення незалежності України, прийнятого Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. Цей референдум відбувся 1 грудня 1991 р. і відзначився майже одноставною підтримкою громадянами України її незалежності.

У 1993 р. Верховна Рада України ініціювала всеукраїнський референдум про довіру (недовіру) Президентіві України та Верховній Раді України, відповідно до чого було прийнято рішення, оформлене Постановою «Про проведення всеукраїнського референдуму щодо довір'я (недовір'я) Президенту, Верховній Раді України» від 17 червня 1993 р.

Таке рішення ВР було викликане тим, що Президент Л. Кравчук ініціював випуск майнових облігацій для отримання зовнішніх кредитів під заставу майна підприємств України. Згодом політична криза була розв'язана шляхом призначення дострокових виборів ВР (на березень 1994 р.) та Президента України (на липень 1994 р.).

Тема референдуму знайшла своє продовження в 1996 р. у зв'язку з драматичними подіями навколо прийняття нової Конституції України. Шукаючи вихід з довготривалого протистояння законодавчої та виконавчої гілок влади, Президент України 26 червня 1996 р. видав Указ «Про проведення всеукраїнського референдуму з питання нової Конституції України». Відповідно до Указу, який суперечив вимогам чинного законодавства, всеукраїнський референдум було призначено на 25 вересня 1996 р.

Однак 28 червня 1996 р. Верховна Рада ухвалила Конституцію України і в той самий день прийняла Постанову «Про Указ Президента України “Про проведення всеукраїнського референдуму з питання прийняття нової Конституції України”», у якій запропонувала Президенту відкликати згаданий Указ. 1 липня 1996 р. Л. Кучма підписав Указ «Про визнання таким, що втратив чинність, Указу Президента України від 26 червня 1996 р.», таким чином, завершивши конституційно-референдумну конфронтацію з ВР.

16 квітня 2000 р. відбувся всеукраїнський референдум за народною ініціативою, на який було винесено питання реформування системи державного управління, серед яких: розширення можливостей Президента України щодо достроково припинення повноважень Верховної Ради, обмеження недоторканності народних депутатів, зменшення загальної кількості народних депутатів України із 450 до 300, необхідність формування двопалатного парламенту в Україні. Референдум мав характер консультативно-дорадчого опитування (консультативний референдум, ст. 46 Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми»), оскільки конкретний порядок внесення змін до Основного закону України визначений розділом XIII Конституції України.

Загалом у голосуванні взяло участь 79 % громадян України. З них на перше питання ствердно відповіли 85 % громадян, що взяли участь у референдумі. Друге питання підтримали 89 %, третє – 90 %, четверте – 82 %.

Після підбиття підсумків референдуму Президент України вніс до Верховної Ради законопроект про внесення змін до

Основного закону України. Глава держави запропонував змінити три статті Конституції відповідно до запитань, сформульованих у бюлетенях. Проблему двопалатного парламенту запропоновано обговорити попередньо у робочій групі з представників законодавчої та виконавчої гілок влади.

Однак реальні кроки з реалізації підсумків референдуму виявилися дуже складними з юридичної точки зору. Так, у ст. 44 Закону про всеукраїнський референдум сказано, що закони і рішення, прийняті на референдумі, після офіційного опублікування ЦВК підсумків волевиявлення повинні діяти і напяму вноситися в законодавче та правове поле. Проте, у відповідному рішенні Конституційного Суду наголошується на необхідності затвердження парламентом усіх рішень, прийнятих на референдумі.

Оскільки відповідні зміни до законодавства так і не було внесено Верховною Радою, проголосовані на референдумі питання були зведені на рівень соціологічного опитування.

Труднощі з втіленням у життя підсумків референдуму 2000 р. актуалізували проблему зміни законодавства щодо проведення референдумів в Україні. Слід зауважити, що різні склади ВРУ неодноразово робили спроби виправити цю ситуацію. Найпомітнішою з них стала ініціатива народного депутата від Партії регіонів Д. Шпенова, який у квітні 2010 р. запропонував до розгляду парламенту свій законопроект про референдум. У червні того ж року законопроект був прийнятий у першому читанні, а в липні, після дискусій у залі пленарних засідань, – відкладений для повторного другого. На той час Верховна Рада вважала, що в законопроекті є ряд положень, які суперечать Конституції, задля виправлення яких до повторного другого читання надійшло 1023 пропозиції народних депутатів. Проте поправки так і не були враховані, а законопроект не був проголосований у другому читанні.

З огляду на це досить несподіваним стало повернення до розгляду законопроекту Д. Шпенова Верховної Ради VI скликання в останні дні своєї роботи. 6 листопада за нього віддали свої голоси 265 депутатів, причому документ голосувався у редакції першого читання, незважаючи на нагадування опо-

зиції про те, що проект уже намагалися розглянути в другому читанні, його оцінили не всі комітети і опускати більше тисячі поправок не можна.

«Я хотів би нагадати, що законопроект про всеукраїнський референдум уже розглядався у другому читанні, а не в першому. Тому повернення до редакції першого читання неможливо... Я хочу нагадати, що тоді Верховна Рада погодилася з тим, що частина норм не відповідає Конституції України, і саме тому законопроект був повернутий на повторне друге читання», – заявив «нунсівець» Ю. Ключковський.

Представники більшості пояснили екстренне прийняття закону про референдум турботою про інтереси народу і народовладдя. «Механізм референдуму широко використовується в демократичних країнах, коли народ безпосередньо приймає рішення. На жаль, у нас такого механізму немає і ми повинні не відставати від європейських країн, якщо ми туди дійсно йдемо», – підкреслив координатор більшості «регіонал» М. Чечетов.

Автор законопроекту депутат Д. Шпенюк, пояснюючи свою ініціативу, відзначив на сайті ПР: «Прикладом неспроможності діючого закону є референдум 2000 р., результати якого не були втілені в життя. Референдум, який, згідно з Конституцією, є однією з форм безпосередньої демократії, був зведений до рівня масштабного соціопитування». Відповідно, кінцева мета Закону «Про всеукраїнський референдум», – зробити наслідки таких плебісцитів нормами прямої дії, що не потребують додаткових рішень парламенту.

Голова парламентської фракції Партії регіонів О. Єфремов заявив, що закон про всеукраїнський референдум дасть можливість владі приймати рішення відповідно до думки народу, а не окремих політиків. «У будь-якій цивілізованій країні в питаннях, які стосуються більшої частини населення, влада радиться з народом. І у нас теж повинен бути механізм, який допоможе здійснювати цей процес. І одним з таких механізмів є саме референдум, який дозволить владі приймати рішення, виходячи з того, як висловилися люди на референдумі», – пояснив О. Єфремов. Також він додав, що Президент України В. Янукович підтримує ухвалення закону про всеукраїнський референдум. «І я думаю, що він його підпише», – сказав політик.

Позитивно оцінив прийняття Верховною Радою закону про всеукраїнський референдум лідер Громадського руху «Український вибір» В. Медведчук. «Прийняття Верховною Радою України Закону про всеукраїнський референдум вважаю першим кроком на шляху до реалізації гасла Руху “Український вибір” “Крайною керуєш ти!”», – Написав В. Медведчук на своїй сторінці у Facebook.

Утім, опозиція вважає, що законопроект написано не для ефективності народовладдя, а для того, хто визначатиме тему референдуму, – Президента. У заяві ВО «Батьківщина» з цього приводу йдеться, що проект Д. Шпенюва голосувався «під шумок», і вочевидь саме в такий спосіб В. Янукович хоче провести зміни Конституції задля свого ймовірного переобрання в парламенті. Тому за пропозицією М. Томенка «бютівці» зареєстрували проект постанови про скасування рішення про прийняття закону про референдум у цілому з порушеннями Конституції і Регламенту.

Партія УДАР заявила, що закон про референдум має бути у списку документів, скасування яких повинна домагатися опозиція в наступному парламенті. «Очевидно, що Україні необхідно прийняти закон про всеукраїнський референдум, тому що саме референдум є можливістю для народу, як джерела влади, впливати на прийняття важливих для країни рішень – як на державному, так і на регіональному рівні. Але цей закон про референдум, прийнятий нинішнім парламентом, є таким же непрофесійним і недосконалим, як і закон про вибори», – ідеться в заяві партії.

На думку авторів заяви, у законі «погано виписані, непрофесійно представлені норми. Є багато застережень щодо того, як формуються ініціативні групи, як встановлюються потім результати референдуму, як уникнути адміністративного ресурсу».

«Ударівці» не виключають, що закон про референдум прийнятий з однією метою – спробувати через сфальсифікований референдум протягнути потрібні владі зміни до Конституції України, зокрема, зміни форми правління в державі, зовнішнього вектору країни, мови.

Також у партії впевнені, що Верховна Рада, яка «доживає останні дні», не має морального права приймати важливі для

суспільства закони, тим більше, якщо їх розробляли без належного професійного рівня та експертної підтримки фахівців.

Ще у 2010 р. головне занепокоєння опозиціонерів з приводу ініціативи Д. Шпенова пояснювалося побоюваннями через скорочення законодавчої ролі парламенту. Стаття 15 проголошеного акта припускає, що на референдумі за народною ініціативою можуть розглядатися поправки до Конституції (аж до нової редакції) і практично будь-які закони. При цьому, ст. 95 практично відмовляє в участі у цьому процесі Верховній Раді. «Результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою є остаточними і не потребують затвердження чи схвалення будь-якими органами державної влади», – ідеться в п.1. Далі в статті вказано, що будь-які такі зміни набирають чинності автоматично з моменту оголошення результатів референдуму.

Саме ця особливість законопроекту привела до того, що у 2010 р. опозиція чекала скасування політреформи-2004 всенародним волевиявленням за новими правилами. Як відомо, тоді питання вирішив Конституційний Суд. Однак саме повернення до специфічної ідеї показує, що закон може знайти нові варіанти для застосування.

Нині основною претензією до тексту документа залишається широке трактування народовладдя в рамках референдуму. Якщо закон набере чинності, українці отримають дієве право висловлюватися з питань Конституції, території, прийняття, скасування та переписування законів, та й у цілому – з будь-якого питання, не забороненого законодавством (зокрема, Основний закон не дозволяє проводити референдуми з приводу амністії або формування бюджету). При цьому ініціаторами референдумів можуть бути парламентарії і народ.

Багато запитань до закону про референдум і у політологів. Як вважає голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко, новий закон про референдум, у принципі, потрібен, бо старий уже морально застарів і потребує суттєвого оновлення. Але чому такий закон ухвалили саме зараз, швидко і без обговорення, важко сказати.

«На мій погляд, коли йдеться про ухвалення конституційних змін або нової редакції Конституції, нічого

поганого немає, щоб за це проголосували на референдумі. Інша річ, що є конституційна процедура, зазначена в Основному законі, і якщо голосування на референдумі відбувається після того, як проголосували народні депутати, – все буде гаразд. А от замінити голосування у Верховній Раді референдумом, на мій погляд, не зовсім коректно. Потрібна система стримування противаг. Потрібне і волевиявлення парламентаріїв, і воля виборців», – підкреслює експерт.

Водночас В. Фесенко «з великим скепсисом» дивиться на той факт, що можна проголосувати процедуру обрання Президента в парламенті шляхом референдуму. Він констатує, що в українському суспільстві дуже популярна ідея прямих виборів Президента, абсолютна більшість не хоче відмовлятися від свого права визначати Президента країни. Тому затвердити процедуру його обрання парламентом можна лише шляхом масових фальсифікацій, що може спричинити серйозну політичну кризу.

Політолог не виключає, що «у партії влади є певні політтехнологічні заготовки на найближче майбутнє. Можливо, якісь рішення хочуть провести шляхом всеукраїнського референдуму, або ж використати механізм всеукраїнського референдуму для тиску на парламент. Справді, це багатьох здивувало, чому саме зараз цей закон ухвалили. Можливо, це сталося випадково, просто черга дійшла до нього. Але можливо, що справді є якийсь сценарій, про який ми зараз не здогадуємося», – припускає В. Фесенко.

Не виключено, що закон про референдум потрібен нинішній владі для мобілізації свого електорату на президентських виборах, адже одночасно з президентськими виборами можна буде провести референдум, наприклад, про державний статус російської мови. Таким чином будуть мобілізувати виборців, припускає В. Фесенко.

Закон про референдум, який прийняла в останні дні Верховна Рада VI скликання, це своєрідний маніпулятивний прийом цієї влади, вважає голова Комітету виборців України О. Черненко. На його думку, його положення можуть бути задіяні залежно від того, якою буде більшість у новому парламенті, якими будуть рейтинги влади ближче до президентських виборів.

Привертає увагу велика кількість зауважень експертів щодо суті нового Закону про всеукраїнський референдум. Задля вичерпного їх аналізу, варто констатувати, що згідно з прийнятим законом, всеукраїнський референдум може бути проведений з будь-якого питання, за винятком тих, проведення яких не допускається Конституцією або законами України.

Крім того, на один референдум може бути винесено кілька питань з різних предметів, а сам референдум – суміщатися з виборами Президента України, виборами народних депутатів, виборами депутатів Верховної Ради Автономної республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

У документі пропонується розрізнити конституційний, ратифікаційний, законодавчий і загальний референдуми, а також унормувати, що за народною ініціативою можуть бути проведені всеукраїнський референдум щодо прийняття нової редакції Конституції України, а також законодавчий референдум з метою скасування окремих законів. Право призначати конституційний референдум щодо прийняття Основного закону належить Президентові з народної ініціативи, щодо внесення змін до Конституції – Президентові з ініціативи парламенту, ратифікаційний – Верховній Раді, загальний – Президентові.

З огляду на ініціативу Президента В. Януковича щодо конституційної реформи, вкрай цікавим видається врегулювання цим законом порядку прийняття нової Конституції України (нової редакції) в позапарламентський спосіб, всупереч конституційному порядку зміни Конституції, зазначають Ю. Кириченко та І. Коліушко в статті для «Дзеркала тижня». Незважаючи на чинну Конституцію України, лише цим законом встановлюється порядок схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін до Конституції України, скасування, визнання таким, що втратив чинність, чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України. Досі чинною була норма про те, що зміни до Конституції можуть лише затверджуватись всеукраїнським референдумом після прийняття відповідного закону парламентом України. До початку розгляду Верховною Радою України питання щодо внесення змін до Конституції, Конституційний Суд України, відповідно

до ст. 159 Основного закону України, має дати свій висновок щодо проекту закону про внесення змін до Конституції на предмет конституційності змін, що вносяться. Тож врегулювання порядку зміни Основного закону звичайним законом, з ігноруванням розділу XIII Конституції України, є неможливим.

Відповідно ж до положень закону, схвалювати нову редакцію Конституції України, вносити зміни до Конституції України, скасовувати, визнавати таким, що втратив чинність, або визнавати нечинним закон про внесення змін до Конституції України можна на всеукраїнському референдумі. Причому процедура зміни Конституції або нова, з погляду права, процедура скасування конституційних положень містить лише проведення всеукраїнського референдуму з народної ініціативи. Ігноруючи конституційні положення щодо порядку зміни Конституції, встановлений законом порядок зміни Основного закону держави не передбачає участі парламенту і Конституційного Суду. У порядку зміни Конституції, встановленому законом, з'являються зовсім інші владні суб'єкти, а саме – президент України та ЦВК. З'являється і декларативний суб'єкт конституційного права – Український народ, а політичні партії, всеукраїнські громадські організації не визнаються суб'єктами всеукраїнського референдуму.

Розглянемо порядок зміни Конституції відповідно до Закону. Так, всеукраїнський референдум щодо прийняття нової Конституції України (нової редакції), внесення змін до Конституції України, скасування, втрати чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України проголошується Президентом України за народною ініціативою.

Далі закон розширює конституційні повноваження глави держави і наділяє Президента України повноваженням здійснювати перевірку відповідності Конституції України, законам України питань, які пропонується винести на всеукраїнський референдум, зокрема за народною ініціативою. Адже, відповідно до п. 31 ч. 1 ст. 106 Конституції України, повноваження глави держави вичерпно встановлюються Основним законом. На цю обставину неодноразово звертав увагу Конституційний Суд України. При цьому закон не дає

відповіді на запитання, як здійснюватиметься перевірка Президентом конституційності та законності питань, які пропонується винести на всеукраїнський референдум. Закон не встановлює жодних критеріїв такої перевірки, з чого можна зробити висновок, що Президент керуватиметься лише власним розсудом чи навіть власним політичним інтересом.

У разі ініціювання прийняття нової Конституції України (нової редакції) Президент України, після отримання рішення Центральної виборчої комісії про загальні підсумки збору підписів громадян України під вимогою про проведення всеукраїнського референдуму (а це не менше 3 млн підписів громадян не менш як у двох третинах областей і не менш як по 100 тис. підписів у кожній області), видає указ про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою із зазначенням дати його проведення та сформульованим проектом Конституції, що виноситься на всеукраїнський референдум. Зрозуміло, такий порядок прийняття нової Конституції України не передбачає обговорення, дискусій, доопрацювання проекту нової Конституції.

Слід відзначити вкрай стислі терміни, які встановлюються законом для процесу реалізації народної ініціативи. Так, ЦВК у п'ятиденний строк після отримання документів проводить їх аналіз на відповідність вимогам законодавства і за результатами ухвалює постанову про реєстрацію ініціативної групи з проведення всеукраїнського референдуму або про відмову у реєстрації ініціативної групи з проведення всеукраїнського референдуму. При цьому не зрозуміло, як за такий період і на відповідність чому саме ЦВК аналізуватиме текст проекту нової Конституції України або конституційних змін чи, наприклад, пропозицію скасувати чинну Конституцію України. Чи мають враховуватися ЦВК чинні конституційні положення (ст. 157), що Конституція не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи порушення територіальної цілісності України? Якщо – так, то ЦВК даються повноваження на п'ять днів підмінити Конституційний Суд і реалізувати його повноваження, встановлені ст. 159 Конституції України.

Привертає увагу порядок формування персонального складу окружних та дільничних комісій референдуму. Відповідно до закону, склад окружної комісії формує ЦВК за поданням голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, голів обласних рад, Київського міського голови та голови Севастопольської міської ради. Склад дільничної комісії формується окружною комісією «за поданням виконавчих комітетів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, а в разі відсутності таких органів – за пропозицією відповідно сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах рад або посадових осіб, які відповідно до закону здійснюють їх повноваження». Порядок формування нового складу комісії референдуму (якщо виникне така потреба) законом не встановлено взагалі. Натомість ЦВК наділяється правом самостійно встановити такий порядок, хоча це ключове питання має регламентуватися виключно законом.

Закон не передбачає у процесі формування комісій з проведення референдуму участі політичних партій і навіть можливості для них мати власних офіційних спостерігачів. Більше того, згідно з цим законом політичні партії взагалі не є суб'єктами процесу референдуму. Це не відповідає положенням ст. 36 Конституції України, відповідно до якої політичні партії сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян. Участь у процесі формування комісій беруть лише представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що дає їм широкі можливості впливу на процес референдуму. Відповідно до визнаних демократичних стандартів, «політичні партії або прихильники та опоненти питання, винесеного на голосування, повинні бути на рівних умовах представлені у комісіях референдуму або повинні мати можливість спостерігати за діяльністю без стороннього органу» (Європейський кодекс належної практики щодо референдумів).

Крім того, передбачений законом порядок здійснення агітації з питань референдуму, на думку авторів статті, не відповідає визнаним демократичним стандартам, не гарантує право доступу до засобів масової інформації на рівних умовах усім зацікавленим групам. ЦВК наділяється повноважен-

нями проводити агітацію за питання референдуму за рахунок коштів державного бюджету України, виділених на організацію та проведення всеукраїнського референдуму.

Питання, винесене на референдум, вважається схваленим, якщо за нього проголосує більше половини учасників референдуму, які взяли участь у голосуванні (без явних обмежень за рівнем явки). Судячи з усього, визнати референдум таким, що не відбувся, складно, адже, незалежно від того, на скількох дільницях результати голосування можуть бути визнані недійсними, на рівні округу рішення має бути прийняте в обов'язковому порядку.

Результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою є остаточними, не потребують затвердження або схвалення будь-якими органами державної влади і обов'язкові для виконання громадянами України, органами державної влади України, яких вони стосуються та до повноважень яких віднесені.

Далі закон встановлює неконституційний порядок набрання чинності новою Конституцією (новою редакцією) та законами України. Так, нова Конституція України (нова редакція) набуває чинності з дня оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму про прийняття Конституції України (нової редакції) на всеукраїнському референдумі. Аналогічне положення встановлюється і для законів України, чим повністю ігноруються конституційні приписи ст. 57 та ч. 5 ст. 94 Конституції України про заборону введення в дію неопублікованих або недоведених до відома населення законів.

Цікавий, з погляду права, встановлений законом порядок автоматичного поновлення дії положень Конституції та законів України. Так, закон встановлює, що «положення Конституції та законів України, які були змінені законом України, що втратив чинність або скасований... за рішенням, прийнятим на всеукраїнському референдумі, поновлюють свою дію з дня оголошення Центральною виборчою комісією відповідних результатів всеукраїнського референдуму».

Викладені вище аргументи дають підстави Ю. Кириченку та І. Коліушку стверджувати, що закон закріплює таку систе-

му проведення всеукраїнського референдуму, у якій органи державної влади зможуть безпосередньо впливати на його кінцевий результат практично на всіх етапах його проведення. Це відбувається через неконституційне та недемократичне визначення предмета референдуму, порядок реєстрації ініціативних груп, терміни збору підписів на підтримку референдуму за народною ініціативою, недемократичний порядок створення комісій референдуму, проведення агітації та врахування результатів народного волевиявлення. Загалом, встановлений законом порядок проведення всеукраїнського референдуму не спрямований на отримання результату, який відбиватиме реальне волевиявлення українського народу, підсумовують експерти.

Автор документа, «регіонал» Д. Шпенюв зміст ризиків у законі заперечує. За його словами, закон просто регламентує механізм проведення референдуму: «Він встановлює види референдумів по предмету – конституційний, законодавчий, ратифікаційний і загальний. І закріплює конституційне право Президента поряд з Радою призначати референдум. У старому законі це право не було передбачено».

«Чітко встановлені правові наслідки рішень, прийнятих на референдумі – рішення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою є остаточним, обов'язковим для виконання і не потребує затвердження або схвалення парламентом і будь-якими іншими органами влади», – зазначив він.

«Регіонал» закликає не забувати, що джерело влади в Україні – народ, і реалізувати він її може не лише через представників (народних депутатів, інші обрані органи), але й прямо – за допомогою референдуму. Коментуючи побоювання опозиції про те, що за допомогою референдуму влада може переписати в Конституції процедуру обрання Президента із загальнонаціональних виборів на вибори в Раді, Д. Шпенюв заявив: «Що стосується заяв про те, що закон приймався виключно під прийняття змін до Конституції, то нагадаю, що законопроект про референдум був поданий мною ще у 2010 р., коли Конституційна Асамблея не тільки не почала свою роботу, але ще навіть не була створена».

Новий закон, стверджує депутат, ураховує європейські рекомендації, зокрема, схвалені у 2001 р. Венеціанською комісією «Керівні принципи для конституційних референдумів на національному рівні», а також рішення Конституційного Суду від 2008 р. у справі про прийняття Конституції та законів на референдумі.

Керівник Центру політико-правових реформ І. Коліушко вважає справжнім автором законопроекту міністра юстиції О. Лавриновича. «Швидше за все, він писав його у 2010 р. – як механізм вирішення проблеми скасування політичної реформи Ющенко. Але під час розгляду в другому читанні Рада проголосувала за вилучення з нього можливості зміни Конституції на референдумі і відправила проект на повторне друге читання. З такою поправкою він виявився непотрібним, і про нього забули. Два роки і три місяці він лежав, а тепер його без розгляду в комітеті, навіть без роздачі депутатам, укинули в зал і проголосували в редакції першого читання», – відзначив І. Коліушко.

Прийнятий закон про референдум експерт вважає надзвичайно небезпечним – фактично замахом на узурпацію державної влади. І. Коліушко переконаний, що в разі вступу закону в силу з країною можна буде робити все, що завгодно. «Враховуючи наші традиції, підсумки останньої виборчої кампанії, можна впевнено сказати, що проконтролювати референдум ніхто не зможе», – зазначив експерт.

Один з авторів чинної Конституції, професор В. Мусіяка попереджає, що закон про референдум може призвести до конституційного перевороту. «Закон не просто ризикований, він може остаточно перевернути нашу, нехай і квазі, але все-таки правову систему держави», – заявив він. За словами В. Мусіяки, закон дає змогу провести через референдум в обхід парламенту будь-які зміни до Конституції або прийняти нову. «Швидше за все, Конституційна Асамблея запропонує текст – він буде освячений представниками інтелектуальної еліти. Потім Президент зможе його ще змінити як завгодно, і документ буде винесений на референдум і узаконений. Так ми отримаємо неліцензовану, унаслідок конституційного перевороту, псевдоправову систему», – прогнозує професор.

Коментуючи слова автора закону про те, що документ відповідає вимогам Венеціанської комісії, В. Мусіяка сказав: «Шпенюв – просто гвинтик держави в цьому механізмі. Він навіть не розуміє, що написав. Швидше за все, він сам і не писав, йому просто дали законопроект підписати і внести в Раду. З вимогами Венеціанської комісії розходиться, як мінімум, передбачена законом можливість виносити на референдум одночасно кілька запитань».

У Раді Європи вважають, що кількість питань має бути обмежена, щоб люди могли спокійно розібратися в тому, що їм пропонується. Коли ж питань купа, то під прикриттям можна все, що завгодно, протягнути. Крім того, процедура формування комісій для організації і проведення референдуму «все зводить до того, що процесом керуватиме влада, партії і громадські організації відставляють убік», упевнений В. Мусіяка.

Експерт Українського незалежного центру політичних досліджень С. Конончук головною проблемою нового закону вважає адміністративну вертикаль організації і підрахунку голосів під час референдуму. вона також нагадала, що чинна Конституція взагалі не передбачає можливості прийняття нового Основного закону на референдумі. «А тепер така можливість з'явилася. Це однозначно антиконституційне положення. Більше того, оцінку конституційності змісту законопроектів, які можуть бути винесені на референдум, може і повинен давати Конституційний Суд, а в законі про референдум КСУ виведений за рамки цієї процедури – тепер цим буде займатися Президент або ЦВК», – констатувала експерт.

За словами С. Конончук, у законі є ще багато норм, які не врегульовують процедури волевиявлення і створюють масу невизначеностей та нонсенсів. Тож «казати, що законопроект про всеукраїнський референдум № 6278 антиконституційний – нічого не сказати. Закладені в ньому підходи суперечать статутним принципам Ради Європи, баченню Парламентської асамблеї Ради Європи (зокрема, Резолюції № 1121 (1997) “Про інструменти участі громадян у представницькій демократії”) та ряду позицій Венеціанської комісії (зокрема, Кодексу належної практики щодо референдумів)». Експерт пере-

конана, що закон про референдум не належить до тих, які можна ухвалювати тихо, швидко й ігноруючи несхвальні зауваження експертів, поза відкритим обговоренням природи референдуму і принципів його організації.

Небезпечним для демократії назвав ухвалений закон політолог О. Палій. На його думку, покликання закону про референдум – стати зняряддям узурпації влади, закріплення її за владною верхівкою назавжди.

Серед зауважень політолога до тексту документа – передбачена законом можливість голосування на референдумі за відокремлення від України частин території в результаті так званого ратифікаційного референдуму. Це створює правові підстави для зміни території та загроз для територіальної цілісності України, застерігає О. Палій.

Крім того, експерт звертає увагу на те, що в законі влада фактично паралізувала суспільну дискусію щодо винесених на референдум питань. Адже законом передбачено, що висвітлення позиції Президента і Верховної Ради щодо питань референдуму не вважатиметься агітацією: «Висвітлення офіційної позиції Президента України та Верховної Ради України щодо проведення всеукраїнського референдуму про внесення змін до розділів I “Загальні засади”, III “Вибори. Референдум”, XIII “Внесення змін до Конституції України” Конституції України та про зміну території України не вважається агітацією на всеукраїнському референдумі. Позиція зазначених суб’єктів має висвітлюватися об’єктивно і зважено» (ст. 70).

Натомість «засобам масової інформації, їхнім посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час процесу референдуму у своїх матеріалах та передачах, не обумовлених угодами, укладеними відповідно до вимог закону, забороняється агітувати “за” чи “проти” питання референдуму, поширювати інформацію, спрямовану на спонукання громадян голосувати “за” чи “проти” питання референдуму».

На думку О. Палія, дуже важливо було б вписати норму, відповідно до якої на референдум може виноситися лише одне питання. Бо чим більше питань, тим більше маніпуляції. Попри всю повагу, далеко не всі громадяни здатні тримати в го-

лові багато відсторонених від їхнього життя речей. Це характеристика людської психіки в усіх країнах, а не лише в Україні.

При цьому мало б бути довготривале обговорення питання, винесеного на референдум. Приміром, у Шотландії 2012 р. було ухвалено рішення щодо проведення референдуму про незалежність, а сам референдум має відбутися 2014 р. Тобто між ухваленням рішення про референдум і самим референдумом має минути досить багато часу, щоб люди зрозуміли суть питання.

Дуже важливо, щоб питання референдуму було сформульовано максимально просто: можна було б обмежити кількість слів у питанні, скажімо, до 10-ти чи восьми слів, тому що коли на референдум винесено занадто складні й задовгі питання, то це зазвичай маніпуляція, що не має нічого спільного з демократією. Саме така маніпуляція, з можливістю винесення на референдум цілих законів, міститься в ухваленому законі про референдум.

Крім того, варто було б передбачити в законі негативні наслідки референдуму, переконаний політолог. Тобто якщо влада, яка ініціює референдум і підтримує винесене на нього питання, отримує на референдумі негативний результат, вона мусить піти у відставку. Це було б дуже вагомим стримуючим чинником проти всіякого роду референдумів, які розмежовують країну, і зміцнювало б відповідальність та самоконтроль самих чиновників.

Так, у Франції 1969 р. тодішній президент де Голль програв референдум про конституційне розширення його повноважень. Він хотів сам призначати керівників органів влади на місцях і реформувати сенат. Однак 52 % французів проголосувало проти – і де Голль визнав за неможливе залишатися при владі, навіть не маючи законодавчо закріпленого обов'язку йти у відставку.

Представник партії «Батьківщина» О. Семерак вважає, що в ситуації, яка склалася навколо закону про референдум, нині можна розраховувати лише на тиск із боку громадянського суспільства на Президента В. Януковича з вимогою не підписувати цього закону через те, що він суперечить демократичним принципам. Політичні сили мають звертатися до гаранта з вимогою не підписувати такий закон і роз'яснювати людям,

для чого його насправді приймають і якими є загрози. Без реакції суспільства – все залишиться в силі. Крім того, можна сподіватися на те, що розклад політичних сил у наступній ВР буде іншим і ситуацію буде виправлено.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Участь населення східних областей України у виборах-2012: результати та тенденції

У результаті нещодавніх парламентських виборів до Верховної Ради пройшли дві нові політичні сили – ВО «Свобода» та партія УДАР, що демонструє певні зміни в симпатіях виборців. Проте на Сході України вже традиційно найбільшу підтримку мала Партія регіонів.

Щоправда, представники опозиції заявляють, що саме на Сході було найбільше порушень виборчого законодавства. Як зазначив заступник голови штабу партії УДАР В. Курінний, порушення, зафіксовані в східних областях, мали масовий і системний характер. «Найбільше порушень виборчого законодавства було зафіксовано у Східній Україні, перш за все, у Донецькій і Луганській областях. При цьому порушення, які мали місце, мали системний характер. І, на нашу думку, можна вже говорити про розгляд питання про визнання дійсними чи недійсними результатів виборів на цілих масивах дільничних виборчих комісій Донецької області», – зазначив В. Курінний.

Він також уточнив, що кількість порушень «зашкалювала на округах № 42, 43, 45, 46 (Донецька область)».

Представники об'єднаної опозиції «Батьківщина» також заявили про масові порушення в Донецькій, Луганській та в Дніпропетровській областях. Зокрема зазначалося, що на 121/103 ділянці 25-го округу голова дільничної виборчої комісії порушив Закон України «Про вибори народних депутатів» – не видав копії протоколів і поїхав в окружну комісію тощо.

Луганська обласна організація ВО «Батьківщина» організувала збір підписів проти фальсифікації виборів в Україні.

Таким чином, на думку луганських опозиціонерів, вони підтримали акцію протесту проти фальсифікації виборів під стінами ЦВК та заявили про те, що вибори фальшувались на Луганщині так само, як і в інших регіонах України. За інформацією організаторів акції, з 5 до 8 листопада було зібрано понад 1 тис. підписів луганчан.

Також юристи партії «Батьківщина» подали до Харківського окружного адмінсуду позови про бездіяльність ОВК і необхідності перерахунку голосів по окремих дільницях. Вони зазначили, що в день голосування опозиція зафіксувала понад сотню грубих порушень. Серед них – підкуп виборців, підозріло високий відсоток тих, хто проголосував удома та в лікарнях, укидання бюлетенів, примусова доставка студентів на виборчі дільниці під наглядом викладачів та проректорів

У свою чергу, голова Донецької обласної організації Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України» С. Ткаченко заявив, що в Донецькій області виборча кампанія у 2012 р. пройшла в неконкурентних умовах. «Партія регіонів та її кандидати-мажоритарники, по суті, технічно переграли своїх опонентів ще на етапі передвиборної кампанії за рахунок наявності всіх видів ресурсів, у тому числі адміністративного, та, безумовно, за рахунок більш системної роботи. Низька політична конкуренція далі відбивається на всіх інших процесах, які ми спостерігали в період передвиборної кампанії, наприклад, відсутність чорних технологій та піару. Ці вибори в Донецькій області не стали найбруднішими, бо не були конкурентними», – заявив С. Ткаченко.

Експерт також зазначив, що дві головні проблеми в регіоні – використання адміністративного ресурсу та непрямий підкуп виборців, які зустрічалися практично в усіх округах. «Для нашого регіону більш характерні прояви непрямого підкупу. Проте, ми скільки завгодно можемо фіксувати ці факти, та суть проблеми полягає в тому, що поки виборці беруть – кандидати будуть давати», – зазначив С. Ткаченко.

Натомість у штабі Партії регіонів переконані, що вибори відбулися чесно, а порушення якщо й були, то дрібні, і вони не могли вплинути на результати голосування. Зокрема, керівник

Донецького обласного штабу Партії регіонів О. Касянюк задоволений результатом в області. За його даними, усі мажоритарники від ПР, які балотувалися в цьому регіоні, перемогли з великою перевагою.

Представник ПР С. Богачов переконаний, що вибори в Донецькій області зривали тільки опозиціонери. «Вони направляли некомпетентних, непрофесійних, некваліфікованих людей і доводилося робити заміни на кваліфікованих співробітників. На жаль, на багатьох дільницях не провели докінця», – сказав «регіонал».

У Партії регіонів наголошують, що вибори в Донецькій області були демократичними, як і в інших областях Сходу.

Експерти ж відзначають, що, незважаючи на оптимістичні заяви «регіоналів», помітне скорочення прихильників ПР у регіоні. Дійсно, якщо проаналізувати попередні виборчі кампанії, то можна прослідкувати певні тенденції до зниження впливу Партії регіонів. (До речі, експерти нагадують, що ПР дебютувала як самостійний суб'єкт на парламентських виборах у 2006 р. Таким чином, нинішня кампанія для неї третя).

У 2006 р. Партія регіонів отримала по Україні 32,14 %, а в 2007 р. – 34,37 %. У Донецькій області успіх «регіоналів» був значно більший – 1850729 виборців підтримали ПР (73,63 %) у 2006 р., але в 2007 р. кількість тих, хто підтримав ПР, трохи зменшилась – 1 720 073 виборців (72,05 %). Хоча в цілому Партія регіонів в цій області залишається беззаперечним лідером.

У Луганській області показники такі: 2006 р. – 1 003 435 (74,33 %), 2007 р. – 932 833 (73,53 %).

Запорізька область: 2006 р – 519 291 (51,23 %), 2007 р – 516 345 (55,45 %).

Харківська область: 2006 р. – 765 901 (51,70 %), 2007 р – 659 324 (49,61 %).

Під час нинішньої виборчої кампанії за Партію регіонів проголосувало 6 116 746 (30,00 %) по Україні.

Дніпропетровська область – 497 542 (35,79 %). Якщо ж порівнювати з 2007 р. (789 955 – 48,15 %), то кількість виборців, які підтримали ПР, скоротилася на 292 413 тис., або більше ніж у півтора раза.

Запорізька область – 327 160 (40,95 %). У 2007 р. за ПР проголосували 516 345 (55,45 %), тобто нині – на 189 185 виборців менше.

Луганська область – 579 589 (57,06 %). У 2007 р. за ПР проголосували 932 833 (73,53 %), що демонструє зниження підтримки партії у 2012 р на 353 244 виборців.

У Харківській області у 2012 р. за ПР проголосували 464 143 (40,98 %) виборців. У 2007 р. – 659 324 (49,61 %), а це означає, що підтримка ПР знизилась на 195 181 виборця.

У базовій для Партії регіонів Донецькій області за неї у 2012 р. проголосували 1 274 915 (65,09 %) виборців. У 2007 р. за ПР тут проголосувало 1 720 073 виборців (72,05 %). Тобто ПР недорахувалась 445 158 голосів виборців.

З цього приводу деякі експерти зазначають, що результати виборів до Верховної Ради показали, що за шість років перебування у ВР Партія регіонів у Донецькій області втратила підтримку 580 тис. виборців, або 31,3 % – майже третину свого електорату (дані з 2006 р.).

За їхніми словами, якщо порівняти останню цифру з підсумками президентських виборів (2,44 млн), то рівень симпатій скоротився майже удвічі.

Водночас, на думку експертів, серйозної заявки на голоси, що звільнилися, поки ніхто не зробив. Серйозно поліпшили свій результат комуністи – з 144 тис. у 2007 р. до 369 тис. у 2012 р. Однак це є наслідком монополізації всього «лівого» електорату: до «своїх» голосів КПУ додала голоси Соцпартії (191 тис. у 2007 р.) і прогресивних соціалістів Н. Вітренко (69 тис.).

Що ж стосується ВО «Батьківщина», за яку проголосувало 5 209 090 (25,54 %) виборців України, то на Сході особливих зрушень на користь цієї політичної сили не спостерігається. У Дніпропетровській області у 2012 р. за неї проголосувало 255 519 (18,38 %) виборців. У 2007 р – 343 398 (20,93 %). Тобто в 2012 р. за об'єднану опозицію (основа – БЮТ) проголосувало на 87 779 осіб менше ніж за БЮТ у 2007 р. Донецька область – 103105 (5,26 %) за об'єднану опозицію. У 2007 р за БЮТ – 93 762 (3,92 %). Кількість тих, хто голосував «за» незначна, але зросла на 9343 голоси. Запорізька область: 2012 р. – 119 271 (14,93 %) голосів. 2007 р. – 136 552 (14,66 %).

Підтримка скоротилася на 17 281 голос. Луганська область: 2012 р. – 55 785 (5,49 %), 2007 р. – 64 697 (5,1 %). Підтримка зросла на 8912 виборців. Харківська область: 2012 р. – 172 295 (15,21 %). 2007 р. – 217 426 (16,36 %). Тобто у 2012 р. на 45 131 голос більше, ніж у 2007 р.

Значно покращила свій результат Комуністична партія України, за яку проголосували 2 687 269 (13,18 %) виборців України. У Дніпропетровській області за комуністів у 2012 р. проголосували 269 382 (19,38 %). У 2007 – 125 098 (7,62 %), на 144 284 більше. Донецька область 2012 р. – 369 364 (18,85 %). 2007 р. – 144 543 (6,05 %) – на 224 821 голосів більше. Запорізька область 2012 р. – 169 053 (21,16 %), 2007 р. – 77 365 (8,30 %). На 91 688 виборців більше проголосували за комуністів у 2012 р. Луганська область 2012 р. – 255 368 (25,14 %), 2007 р. – 107 597 (8,48 %). У 2012 р. за комуністів проголосувало на 147 771 виборця більше ніж у 2007 р. Харківська область 2012 р. – 235 998 (20,84 %), 2007 р. – 110 061 (8,28 %). У Харківській області приріст голосів досяг 125 938.

З вищенаведених цифр випливає, що на майбутніх виборах саме названі області стануть базовими як для Партії регіонів, так і для КПУ. Саме їх представники можуть розраховувати на найбільшу підтримку.

Що ж стосується інших політичних сил, то, наприклад, УДАР у східних областях посідає четверту позицію. Загалом політична партія УДАР мала підтримку 2 847 979 (13,96 %) виборців України. У Дніпропетровській області за УДАР проголосувало 203 115 (14,61 %) виборців, у Донецькій – 92 369 (4,71 %), у Запорізькій – 99 068 (12,40 %), в Луганській – 48 176 (4,74 %), у Харківській – 145 232 (12,82 %).

Щодо «Свободи», яка посіла п'яте місце (за партію проголосували 2 129 933 або 10,44 %), то на Сході ВО «Свобода» не має значної підтримки. І у випадку висунення кандидата від цієї політичної сили навряд чи можна розраховувати на перемогу в цьому регіоні. Як зазначають експерти, це лише мобілізує електорат Партії регіонів.

Водночас, як показують цифри, кількість тих, хто підтримав «Свободу», значно зросла. Зокрема, у Дніпропетровській

області за «Свободу» проголосувало 72 257 (5,19 %) виборців, що в рази більше, ніж у 2007 р. – 4471 (0,27 %).

У Донецькій області за «Свободу» проголосували в 2012 р. 23557 (1,20 %), у 2007 р. всього лише 2123 (0,08 %) виборців. Різниця – 21 434 голоси. Запорізька область – 30 758 (3,85 %), 2007 р. – 1968 (0,21 %). Різниця – 28 790 голосів. Луганська область: 2012 р. – 13 203 (1,29 %), 2007 р. – 798 (0,06 %). Різниця – 12405 голосів. Харківська область: 2012 р. – 43 461 (3,83 %), 2007 р. – 2928 (0,22 %). Різниця – 40 533 голоси.

Усі ці цифри демонструють, що «Свобода» збільшила приріст голосів на Сході більш як у 10, а подекуди і у 20 разів. Проте більшість експертів вважають, що такий успіх не означає прихильність саме до цієї партії, а лише демонструє протест як проти влади, так і опозиції.

Загалом же виборча кампанія 2012 р. показала певні зміни електоральних симпатій. Хоча стабільно велику підтримку Партія регіонів має саме на Сході України, де вона знову посіла перше місце, помітно зміцнили свої позиції ВО «Свобода» і нова політична сила УДАР. Водночас ніша у вигляді електорату, що «відпав» від «регіоналів», залишається незайнятою, і цілком готова до підтримки якогось альтернативного проекту (*Вибори 2012 мовою цифр // <http://www.volynpost.com> – 2012. – 02.11; За 6 лет регіоналы потеряли на Донбассе почти 600 тыс. сторонников // <http://glavred.info> – 2012. – 03.11; Януковичу треба бути не Януковичем, аби виграти президентські вибори // <http://gazeta.ua> – 2011. – 12.11; Найбільше порушень зафіксовано у Донецькій та Луганській областях – УДАР // <http://www.newsmarket.com.ua> – 2012. – 29.10; Вибори в Донецькій області зривали тільки опозиціонери // <http://gazeta.ua> – 2012. – 28.10; Харківська опозиція оскаржила результати виборів // <http://www.pravda.com.ua> – 2012. – 01.11; Парламентські вибори – це праймеріз 2015 р. Вони показали, що у Януковича немає шансів // <http://gazeta.ua> – 2012. – 15.11; Яценюк і Кличко можуть виграти в Януковича // <http://gazeta.ua> – 2012. – 08.11).*

ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА

Голова Верховної Ради України В. Литвин 22–23 листопада здійснить офіційний візит до м. Санкт-Петербург (Російська Федерація) для участі в заходах Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (МПА СНД).

Програмою візиту передбачені зустрічі Голови Верховної Ради України з Головою Державної думи Федеральних зборів Російської Федерації С. Нарішкіним, з Головою Ради Федерації Федеральних зборів Російської Федерації В. Матвієнко, з Головою парламенту Республіки Молдова М. Лупу, з Головою мілли меджлісу Азербайджанської Республіки О. Асодовим. В.Литвин також дасть прес-конференцію для представників ЗМІ (*Офіційний портал Верховної Ради України (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11.*)

У вівторок, 20 листопада, відбулися пленарні засідання 11-ї сесії Верховної Ради шостого скликання.

Голова Верховної Ради В. Литвин звернувся до народних депутатів з пропозицією про прийняття рішення щодо організації подальшої роботи до початку роботи Верховної Ради України нового скликання.

Він нагадав, що коли планували роботу парламенту на цей пленарний тиждень, виходили з того, що Кабінет Міністрів подасть до Верховної Ради проект Держаного бюджету на 2013 р., разом з тим, ситуація така, «що Кабінет Міністрів продовжує роботу над головним економічним документом країни на наступний календарний рік, у тому числі узгоджує макроекономічні показники».

Народні депутати ухвалили рішення про внесення змін до календарного плану проведення 11-ї сесії. Зокрема, вирішено 21, 22, 23 листопада працювати в комітетах та фракціях і групах, 4 грудня провести наступне пленарне засідання. Головуючий після голосування зазначив: «Якщо не буде Держаного бюджету, то це буде останнє засідання Верховної Ради цього скликання. Якщо буде бюджет, тоді будемо працювати над

розглядом державного бюджету 4–7 грудня» (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 20.11).

Протягом пленарних засідань 20 листопада 2012 р. Верховна Рада України ухвалила 13 законів та дві постанови. За результатами розгляду пропозицій Президента України прийнято в цілому два закони (Офіційний портал Верховної Ради України (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

Верховна Рада продовжила мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення до 1 січня 2016 р. За Закон «Про внесення змін до Земельного кодексу України» (щодо обігу земель сільськогосподарського призначення) проголосувало 269 народних депутатів.

Указаним документом передбачається, що мораторій на продаж землі буде продовжено до введення в дію Закону «Про обіг земель», «але не раніше 1 січня 2016 р.». Крім того, парламент доручив Кабінету Міністрів розробити та внести на розгляд депутатів Закон «Про обіг земель».

Законом також встановлюється, що до набрання чинності закону про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2016 р., забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств.

Документ містить норму, відповідно до якої до 1 січня 2016 р. не допускається:

– купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;

– купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених у натурі (на

місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб.

Відповідний законопроект було зареєстровано за № 11 315.

Нагадаємо, що на ранковому засіданні депутати не підтримали цей законопроект. Депутати розглянули і поправки до законопроекту, жодна з яких за результатами голосування не була підтримана. Відповідний законопроект підтримали лише 184 народних депутати за необхідного мінімуму у 226 голосів. Однак на вечірньому засіданні голова Комітету з питань аграрної політики Г. Калетнік запропонував продовжити мораторій на продаж земель с/г призначення до 1 січня 2016 р. На цю пропозицію пристала сесійна зала (*Українские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11; *Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2012. – 20.11).

20 листопада Верховна Рада України прийняла в новій редакції закон про введення біометричних паспортів з пропозиціями Президента В. Януковича.

За Закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр» проголосували 243 народних депутати з 355 зареєстрованих у залі. В оновленій редакції документа уточнюється перелік документів, які будуть оформлятися із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру. Серед них паспорт громадянина України, закордонний паспорт, дипломатичний паспорт.

Народні депутати погодилися, зокрема, з пропозицією Президента України встановити, що особам, які через свої релігійні переконання відмовляються від внесення інформації до безконтактного електронного носія, що імплантований у відповідний бланк документа, гарантується право на відмову від отримання такого документа або від внесення інформації до безконтактного електронного носія. Таке право

реалізується шляхом подання заяви до відповідного центрального органу виконавчої влади про відмову від отримання документа, що містить безконтактний електронний носій, або від внесення інформації до такого носія. У цьому випадку особі в порядку та строки, встановлені Кабінетом Міністрів, видається відповідний документ, що не містить безконтактного електронного носія, чи задовольняється заява про відмову від внесення інформації до такого носія. Відповідний законопроект було зареєстровано за № 10 492.

Як повідомлялося, 19 листопада Президент В. Янукович заветував закон про Єдиний державний демографічний реєстр, який передбачає біометричні паспорти (*Українские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11; *Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

З урахуванням пропозицій Президента України було прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України “Про захист персональних даних”».

Закон поширюється на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться в картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів.

Народні депутати врахували всі пропозиції Президента України. Відповідний законопроект зареєстровано за № 10472-1 (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

Верховна Рада прийняла в цілому Закон «Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України “Про державне мито”» щодо ставок за проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Законом запроваджено державне мито за державну реєстрацію права власності на нерухоме майно, іншого речо-

вого права на нерухоме майно, обтяження права на нерухоме майно. При цьому встановлено такі ставки державного мита: за проведення державної реєстрації права власності на нерухоме майно – сім неоподаткованих мінімумів доходів громадян, іншого речового права на нерухоме майно, обтяження права на нерухоме майно – три неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Державне мито, яке справляється за перелічені дії, зараховуватиметься до Державного бюджету України.

Відповідний законопроект зареєстровано за № 8296-д (**Офіційний портал Верховної Ради України** (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

Верховна Рада прийняла в цілому Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію”». Закон прийнято в новій редакції.

Документ визначає правові, організаційні, економічні та фінансові особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Закон містить норму, відповідно до якої основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки. Відповідний законопроект зареєстровано за. № 11 221 (**Офіційний портал Верховної Ради України** (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

Верховна Рада відклала розгляд проекту закону про податок з продажу валюти. Відповідне рішення було ухвалено за пропозицією профільного комітету Верховної Ради, передає кореспондент УНН. Вказаним документом передбачається впровадження 15 % податку з продажу валюти. Причому сплачувати цей податок буде лише населення.

Ним також зазначено, що уповноважені банки, які отримали від Національного банку України генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій, будуть здійснювати контроль за сплатою пенсійного збору від операцій фізичних осіб з продажу іноземної валюти за готівкову гривню, що проводяться через ці банки. Як прогнозує голова Комітету з питань податкової та митної політики В. Хомутич, вказаний податок може бути введено вже в лютому 2013 р.

Як повідомлялося, 19 листопада до Верховної Ради внесено законопроект щодо сплати збору до Пенсійного фонду в розмірі 15 % від суми валютних операцій. Відповідний законопроект, автором якого є народний депутат В. Хомутич, опублікований на сайті парламенту. Як зазначається в пояснювальній записці, законопроект підготовлено з метою покращити фінансовий стан Пенсійного фонду, зменшити готівковий обіг іноземної валюти, збільшити обсяги безготівкових розрахунків та сприяти стабільності національної валюти України *(Украинские Национальные Новости (http://www.unn.com.ua). – 2012. – 20.11)*.

Верховна Рада прийняла в цілому Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику”» (щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії).

Відповідно до закону, «зелений» тариф – це спеціальний тариф, за яким закупається електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями). Такий тариф визначається для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, за кожним видом альтернативної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики (або для кожної черги будівництва електростанції (пускового комплексу).

Згідно із законом, «зелений» тариф встановлюється для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з енергії вітру, біомаси, біогазу, енергії сонячного випромінювання. Відповідний законопроект зареєстровано за № 10 183 (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

Верховна Рада України не прийняла постанову, якою пропонувалося скасувати закон про всеукраїнський референдум, передає кореспондент УНН.

Рішення про скасування закону підтримали тільки 16 депутатів з 276, що зареєструвалися в залі (*Украинские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11).

Верховна Рада ухвалила за основу законопроект про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ухваленням Закону «Про державну службу», передає кореспондент УНН. Відповідне рішення підтримали 235 народних депутатів.

Проект документа розроблено з метою забезпечення реалізації вимог Закону України від 17.11.2011 № 4050-VI «Про державну службу». Цим документом регламентується дисциплінарна відповідальність державних службовців, які, зокрема, перебувають на дипломатичній роботі (*Украинские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11).

Верховна Рада пропонує заборонити проведення перевірки підприємців частіше, ніж один раз на рік. Парламентарі підтримали відповідний законопроект, внесений Прем'єр-міністром М. Азаровим. «За» проголосували 236 народних депутатів, передає кореспондент УНН.

Вказаним документом також пропонується зупиняти діяльність виробництва (виготовлення), реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання, що відносяться до середнього та низького ступеня ризику,

виключно за рішенням суду. Також Кабмін запропонував не проповідати позапланову перевірку суб'єкта господарювання внаслідок порушення ним вимог законодавства в разі відшкодування суб'єктом господарювання шкоди, завданої ним фізичним, юридичним особам або державі, якщо за допущені порушення не встановлено кримінальної відповідальності (*Украинские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11).

Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи підтримує проект закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо посилення відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища).

На засіданні комітету зазначалося, що законопроект (реєстр. № 11310) «розроблено з метою запобігання та зменшення кількості протиправних діянь, які завдають шкоди навколишньому природному середовищу та встановлення співмірної відповідальності за скоєні правопорушення».

Проектом пропонується посилити санкції за скоєння діянь, передбачених ст. 239, 241, 242, 243 Кримінального кодексу України, зокрема, збільшити розміри штрафу. На думку членів комітету, реалізація положень законопроекту буде сприяти раціональному використанню й охороні навколишнього природного середовища, створенню більш ефективного механізму щодо припинення порушень вимог законодавства та усунення їх негативних наслідків (*Офіційний портал Верховної Ради України* (<http://iportal.rada.gov.ua>). – 2012. – 21.11).

ВИКОНАВЧА ВЛАДА

Избранные в Верховную Раду члены действующего Кабинета Министров Украины подали Президенту Украины В. Януковичу заявления об отставке.

Как пишут украинские СМИ, таким образом, Премьер-министр Н. Азаров, который возглавил избирательный список Партии регионов, вице-премьеры и министры выполнили норму закона о выборах.

Как утверждает высокопоставленный источник в Кабмине, все заявления об увольнении уже переданы в Администрацию Президента. Президент подпишет все заявления без исключения. В течение следующей недели нынешний Премьер, его заместители и министры перейдут на работу в Раду. По его словам, на время, оставшееся до избрания нового состава Кабинета Министров, в Кабмине останется только В. Хорошковский. Некоторые из них могут вернуться в правительство, но кто это будет, зависит только от В. Януковича, добавил высокопоставленный источник. Напомним, в новый парламент прошли восемь из 18 членов правительства. Заявления об отставке подали: Н. Азаров, С. Тигипко, Б. Колесников, Д. Табачник, А. Близнюк, А. Лавринович, П. Порошенко и В. Балога. По некоторым данным, заявление написал и секретарь СНБО А. Ключев.

Однако эксперты сомневаются, что глава государства подпишет все заявления. Согласно Конституции, состав Кабинета Министров зависит от решения Президента. 226 голосов нужны только для утверждения Премьер-министра, поэтому Президент не подпишет отставку Н. Азарова, пока не убедится, что у него есть большинство для назначения нового Премьера.

Напомним, лидер парламентской фракции ПР А. Ефремов заявил, что в партии власти новый состав правительства также напрямую связывают с новым форматом парламентского большинства. От этой конфигурации зависит и то, станет ли снова Н. Азаров Премьер-министром. Это будет зависеть от результатов переговоров о создании большинства в Верховной Раде VII созыва, подчеркнул А. Ефремов (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>)). – 2012. – 21.11).

Глава уряду обурений спекуляціями на тему виплат заробітної платні в ряді міст, які роздмухуються останнім

часом у мас-медіа. Про це він заявив під час засідання Кабінету Міністрів України.

«Останніми днями в ЗМІ почали з'являтися сюжети, у яких показуються мітинги, організовані, як правило, у містах, які очолюють представники опозиції. На цих мітингах, за участю керівників цих міст, звучить вимога виплатити заборгованість із заробітної плати», – зазначив М. Азаров.

Він підкреслив, що саме керівники міст, обрані населенням, персонально відповідають за вирішення всіх проблем життєдіяльності міста, у тому числі за своєчасну виплату заробітної плати. «Саме керівники міст повинні дбати про те, щоб створювались стимули для підприємницької діяльності, розвивався бізнес, працювали підприємства і щоб наповнювався бюджет. Вони персонально відповідають за зростання доходів бюджету і за цільове, законне витрачання його коштів», – додав Прем'єр-міністр.

Урешті-решт, підкреслив глава уряду, якщо такі керівники не здатні керувати так, щоб бюджет виконувався, якщо є дефіцит коштів, то вони завжди можуть звернутися за допомогою до обласної або центральної влади. «Для цього є відповідний порядок, затверджений законодавством. І є цивілізована етика відносин. Якщо ти просиш грошей, то зроби це принаймні по-людськи», – наголосив М. Азаров. При цьому він пояснив, що згідно з порядком керівники міст можуть звернутися з кваліфіковано обґрунтованим письмовим поданням щодо виділення додаткових коштів у зв'язку з певними обставинами. «Але аж ніяк не агресивно вимагати чогось з мітингових трибун та з екранів телевізорів», – додав Прем'єр-міністр.

Він запевнив, що, незважаючи на політизацію проблеми, уряд вирішить ці проблеми, бо йдеться про потреби людей, а не неспроможних політиків.

При цьому М. Азаров закликав політиків і місцевих чиновників припинити демагогію і мітинговщину: «Припиніть підбурювати людей, займайтеся своїми справами» (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua). – 2012. – 21.11).*

Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М. Амосова є світовим лідером у своїй галузі. Такий висновок озвучив Прем'єр-міністр України М. Азаров під час засідання Кабінету Міністрів України 21 листопада 2012 р., де розповів про досягнення цього провідного кардіологічного закладу, з роботою якого він ознайомився 20 листопада.

«Я відвідав нашу провідну кардіохірургічну клініку, щоб переконатися, що ті зусилля, яких уряд в останні роки докладав для модернізації цього центру, дають практичні результати. Цілком задоволений, що так воно і є», – сказав Прем'єр-міністр. При цьому глава уряду підкреслив, що Інститут імені Амосова вперше за 30 років принципово оновив парк медичного обладнання та провів реконструкцію операційних та реанімаційного відділення. Уже поточного року кількість операцій збільшиться на 1 тис. Після відкриття нового лікувально-реабілітаційного комплексу тут будуть рятувати на 3,5 тис. більше пацієнтів. Протягом року в цій клініці може проводитися 9 тис. операцій.

Глава уряду поставив вимогу Секретаріату Кабінету Міністрів взяти під особливий контроль будівництво нового лікувально-реабілітаційного корпусу інституту.

«Переконаний: сьогодні центр імені Амосова – світовий лідер у своїй галузі. Я щиро вдячний керівництву та колективу інституту за те, що вони фахово, в інтересах справи скористалися ресурсами, які виділив уряд», – підсумував М. Азаров (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua). – 2012. – 21.11.*)

Прем'єр-міністр України М. Азаров доручив голові Анти-монопольного комітету В. Цушку, який очолює українську частину Міжурядової українсько-в'єтнамської двосторонньої комісії, підготувати до підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та В'єтнамом у зв'язку з активізацією торговельно-економічного співробітництва. Відповідне доручення глава уряду дав під час засідання

Кабінету Міністрів 21 листопада (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2012. – 21.11).

Прем'єр-міністр України М. Азаров спростував інформацію про те, що нібито пеня з населення за несвоєчасну сплату комунальних послуг може збільшитись до 300 % від заборгованості. Про це він заявив під час засідання Кабінету Міністрів. «Хочу заспокоїти наших людей. Не вірте цим чуткам», – підкреслив він. Щоб такі плітки не поширювалися, М. Азаров порадив міністрам чіткіше висловлюватися. «Уряд підтримує стабільність у країні, соціальний курс на підвищення рівня життя людей, – наголосив Прем'єр-міністр. – Це наша головна мета» (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2012. – 21.11).

21 листопада 2012 р. Кабінет Міністрів схвалив проект закону «Про внесення змін до Закону України “Про дипломатичну службу”».

Проект цього закону розроблено Міністерством закордонних справ на виконання відповідного доручення Кабінету Міністрів України у зв'язку з дорученням Президента України, яке було дано в липні поточного року. Внесення змін до Закону України «Про дипломатичну службу» зумовлене необхідністю уніфікації його термінології в частині визначення закордонних дипломатичних установ України, розмежування статусу постійного представництва України при міжнародній організації, членом якої є Україна, та представництва України при міжнародній організації, у якій Україна членства не набула.

Проектом акта також передбачено запровадження механізму регулювання статусу, завдань і функцій закордонних дипломатичних установ України єдиним підзаконним актом (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2012. – 21.11).

Серед основних характеристик цьогорічної вступної кампанії міністр освіти і науки, молоді та спорту Д. Табачник назвав належну організацію та посилену увагу з бо-

ку громадських організацій і спостерігачів. Про підсумки цьогорічної, а також про новачі вступної кампанії-2013 міністр розповів 21 листопада на брифінгу в Будинку уряду.

Д. Табачник зазначив, що ніяких сенсаційних і «революційних змін» не буде. «Ніяких суттєвих змін в організації державної вступної кампанії-2013 р. не буде, тому що правила вдосконалюються лише технічно, а параметри вже третій рік поспіль залишаються стабільними», – підсумував Д. Табачник.

Терміни вступу залишаються незмінними – 31 день (з 1 до 31 липня). Міністр звернув увагу, що відповідно до затверджених умов прийому розширено діапазон мов національних меншин, якими можуть оприлюднюватися (крім державної) правила прийому до ВНЗ.

За вступниками залишається право подавати сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання, пройденого не тільки цього року. «Вступники можуть подавати до приймальних комісій сертифікати, видані не тільки цього року, а й видані протягом усіх шести років дії, починаючи з 2008-го», – наголосив міністр (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua).* – 2012. – 21.11).

21–22 листопада міністр аграрної політики та продовольства України М. Присяжнюк разом з в. о. президента Національної академії аграрних наук України В. Петриченком перебуває з робочим візитом у АР Крим.

Мета поїздки – обговорення результатів роботи агропромислового комплексу регіону та перспектив його розвитку, а також діяльності науково-дослідної бази НААНУ.

Під час поїздки відбудеться зустріч з головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим А. Могильовим. Також програмою перебування передбачено проведення наради за участі міністра аграрної політики та продовольства АР Крим В. Кравця, представників аграрної науки та громадськості (*Урядовий портал (www.kmi.gov.ua).* – 2012. – 21.11).

При Міністерстві інфраструктури буде створена Комісія з формування та реалізації державної політики

щодо експлуатації міжнародних повітряних ліній. Відповідна ініціатива закладена в проекті наказу Міністерства інфраструктури України «Про затвердження Змін до нормативно-правових актів Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації», який виноситься на публічне громадське обговорення.

Новостворена комісія буде формувати загальнодержавну політику щодо експлуатації міжнародних повітряних ліній та визначати шляхи, механізми та способи вирішення проблемних питань за напрямками:

- надання повітряним перевізникам права на експлуатацію міжнародної повітряної лінії та призначень відповідно до положень законодавства України, міжурядових угод про повітряне сполучення та інших домовленостей на рівні авіаційних властей;
- надання експлуатантам інших прав, пов'язаних з виконанням ними перевезень пасажирів, небезпечних вантажів, багажу повітряним транспортом.

Щодо інших новаторств, то насамперед встановлено чіткий строк експлуатації міжнародної повітряної лінії – п'ять років (раніше призначення надавалося на необмежений термін). При цьому істотно скорочуються і терміни прийняття рішення Комісії щодо права (призначення) на експлуатацію міжнародної повітряної лінії: замість 30 днів (як це здійснюється сьогодні) рішення щодо надання або відмови в наданні призначення прийматиметься протягом 10 днів з дня закінчення приймання документів на конкурс (*Урядовий портал (www.kmti.gov.ua). – 2012. – 21.11).*

ПОЛІТИКА

21 ноября Центральная избирательная комиссия провела процедуру регистрации еще 65 новых парламентариев, которые избраны народными депутатами в результате выборов в Раду, прошедших 28 октября в Украине. На заседании Центризбиркома были зарегистрированы 24 депутата-мажоритарщика и 41 парламентарий, прошедший

по партийным спискам. Исходя из этого, по состоянию на 21 ноября зарегистрировано 167 депутатов, избранных по партийным спискам и в мажоритарных округах, из них 115 – от Партии регионов и 28 – от ВО «Батьківщина».

Как известно, депутаты, которые были избраны 28 октября, должны предоставить документы в ЦИК до 3 декабря. Такой порядок подачи документов для регистрации был утвержден в рамках заседания ЦИК (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>)). – 2012. – 21.11).

Партия регионов, получив поддержку мажоритарщиков-самовыдвиженцев, может претендовать в Верховной Раде нового созыва на 223 голоса. В то же время, для формирования большинства необходимы 226 депутатов.

На днях руководством партии будет проведено заседание, в котором примут участие новоизбранные депутаты-«регионалы». На заседании планируется обсуждение стратегии действий партии в новой Раде (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>)). – 2012. – 20.11).

Народный депутат Украины, член парламентской фракции Партии регионов Е. Бондаренко подчеркнула, что парламентское большинство будет создано в следующем созыве Верховной Рады все-таки на базе победившей партии – ПР.

«Оценивать работу этого созыва парламента можно по количественному и по качественному результатам. Я бы выделила два периода. Первый – до создания большинства на основе Партии регионов. И второй – уже на основе Партии регионов создание парламентского большинства, которое проработало последние 2,5 года. То есть, ровно половина срока – это было большинство, созданное БЮТ и “Нашей Украиной”, и вторая половина – это как раз зона ответственности Партии регионов и коммунистов, которые работали с нами в коалиционном большинстве», – цитирует политика пресс-служба ПР.

По словам Е. Бондаренко, разница между этими периодами очевидна. «Мы помним, каким образом проходили заседания

под руководством того же А. Яценюка. По моей оценке, это был самый неэффективный спикер. И тогда это была самая неэффективная работа парламента», – считает она.

«Нам же пришлось за 2,5 года перелопатить огромное количество документов, принять огромное количество базовых законов. И даже такие серьезнейшие, которые считаются одними из сложнейших в мировой законодательной практике, – это кодексы», – подчеркнула депутат.

Также она заявила, что парламентское большинство будет создано в следующем созыве Верховной Рады на базе победившей партии – Партии регионов.

«Конечно, сейчас мы ведем непростые переговоры. И они усложняются тем, что появилось очень много самостоятельных игроков. Это те люди, которые победили в мажоритарной гонке. И они не связаны никакими обязательствами, программными установками партии, от которой они выдвигались. Естественно, что с этими людьми переговоры вести сложнее», – добавила Е. Бондаренко (*Багнет* (<http://www.bagnet.org>). – 2012. – 21.11).

ЦВК повинна закінчити свою роботу щодо встановлення результатів парламентських виборів. Про це заявив новообраний народний депутат від партії УДАР В. Куренной в ефірі програми «Про головне» на Першому національному.

За словами політика, Центральна виборча комісія фактично бойкотує вибори в п'яти округах. «Тому що відмову від встановлення результатів виборів у цих округах інакше, як бойкотом, назвати не можна. Якщо б усі правові інституції, які є в державі, чітко виконували закон – у тому числі Центральна виборча комісія, Генеральна прокуратура, Міністерство внутрішніх справ, то встановити результат у цих п'яти округах, а також ще по декількох округах, де теж були фактично сфальсифіковані результати виборів, було б дуже легко. І проблема тут лежить не в юридичній площині. Це політична проблема, це небажання влади визнати результати виборів», – вважає представник УДАРу.

Політик також наголосив, що депутати від партії УДАР не будуть голосувати за будь-які зміни до старого закону про вибори. «Ми виступаємо за те, що треба ухвалити новий закон про вибори. Голосувати за якийсь там косметичний ремонт, який хоче зробити влада, щоб прикрити бездіяльність ЦВК, ми не будемо», – зазначив В. Куренной.

Політик також назвав безпідставними прогнози окремих експертів про те, що з фракції УДАРу буде найбільша кількість перебіжчиків у новому парламенті. «Ці експерти займаються ворожінням на кавовій гущині. Говорити про те, що перебіжчики будуть від УДАРу – несерйозно і непрофесійно. А от про що сьогодні говорити варто – так про тиск, який чиниться на депутатів від нашої партії, на депутатів від “Батьківщини”. Тиск з боку правоохоронних органів, прокуратури. Вже не поодинокими є випадки, коли раптом саме після виборів почалися перевірки деяких структур, наближених до тих чи інших народних депутатів, у тому числі від партії УДАР. Це тиск з метою змінити політичну позицію наших партійців. Але я запевняю вас, що в партії УДАР склалася команда, яку залякати буде складно», – сказав він (*Сайт партії УДАР Віталія Кличка* (<http://klichko.org/ua>). – 2012. – 21.11).

Объединенная оппозиция намерена обратиться в Европейский суд по правам человека по поводу необходимости установления результатов выборов в пяти проблемных округах. Об этом заявил народный депутат от фракции НУ – НС, один из лидеров объединенной оппозиции А. Яценюк.

«Мы подадим в Европейский суд по правам человека иски по отношению ко всем округам, где Партия регионов вместе с Центральной избирательной комиссией отказалась устанавливать законное волеизъявление украинцев», – сказал А. Яценюк во время заседания парламента. Он также напомнил, что оппозиция выступает категорически против проведения повторных выборов в ряде округов.

Ранее политик заявлял, что объединенная оппозиция «Батьківщина» не будет участвовать во внесении изменений в закон о выборах для проведения перевыборов в пяти

проблемных округах. По его словам, оппозиция не рассматривает вопрос внесения изменений в закон. «Мы рассматриваем только один вопрос: ЦИК, делайте свою работу», – сказал он. Также, по словам А. Яценюка, в юридической плоскости на сегодняшний день не существует никакого решения о пере-выборах. По его словам, ни Верховная Рада, ни ЦИК не принимали никакого законного решения, «поэтому речь о пере-выборах не идет» (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>). – 2012. – 20.11).

ЕКОНОМІКА

Деньги, полученные Украиной от размещения 10-летних еврооблигаций на сумму 1,25 млрд долл., пойдут на погашение дефицита государственного бюджета, предельный размер которого на конец года установлен на уровне почти 39 млрд грн. Об этом заявил министр экономического развития и торговли П. Порошенко. «Средства пойдут, в том числе, на погашение дефицита бюджета – финансирование недополученных доходов бюджета», – сказал П. Порошенко.

Напомним, дефицит государственного бюджета в январе – сентябре возрос до 24,381 млрд грн, увеличившись за месяц на 7,7 млрд грн.

Согласно данным Госказначейства, план поступлений в госбюджет Украины за 10 месяцев выполнен на 73 %. Они составили 273,4 млрд грн из запланированных на год 373,96 млрд. По общему фонду собрано 230,6 млрд грн, или 71,6 % от плана на 2012 г. в размере 322,227 млрд грн. В спецфонд поступило 42,8 млрд грн из 51,733 млрд.

Бывший и. о. министра финансов И. Уманский уверен, что власти придется пойти на сокращение госрасходов из-за невыполнения доходной части бюджета. Он считает, что в полном объеме Кабмин попытается финансировать лишь зарплаты и пенсии (*LB.ua/Экономика* (<http://economics.lb.ua>). – 2012. – 21.11).

Национальный банк, который возглавляет С. Арбузов, объявил о создании Комитета по противодействию проведению недобросовестных валютных операций. Об этом пишет Forbes.ua. Как заявил изданию один из банкиров, по сути, это будет банковская милиция.

Основная цель создания комитета – оперативное взаимодействие с силовыми структурами, которые имеют право проводить оперативно-розыскные мероприятия, проверки субъектов предпринимательства, изымать денежные средства и задерживать граждан.

В частности, организация собирается плотно работать с налоговой милицией, которой предстоит реагировать на факты нелегальной торговли валютой без уплаты предполагаемого 15-процентного налога на продажу валюты. Кроме того, комитет будет активно взаимодействовать и с таможенными органами с целью обмена информацией об импортно-экспортных операциях.

Согласно данным НБУ, население в октябре купило в банках валюты на 3,340 млрд долл., а продало на 1,171 млрд долл. (*LB.ua/Экономика* (<http://economics.lb.ua>). – 2012. – 21.11).

Угледобывающие предприятия Украины в течение 10 месяцев добыли на 5,1 % угля больше по сравнению с показателем 2011 г.

Так, уголь был добыт угледобывающими предприятиями в объемах 3 439,2 тыс. т. При этом добыча энергетического угля в стране возросла на 7,6 %. Согласно сообщению Минэнергоуголь, в течение октября 2012 г. угледобывающие предприятия добыли угля на 0,2 % больше, чем в октябре 2011 г. – на 11,7 тыс. т.

Добыча же энергетического угля при этом возросла на 98,8 тыс. т, или на 2,0 %. Угледобывающие же предприятия, подчиненные Минэнергоуглю страны, в октябре добыли угля больше на 108,9 тыс. т, чем за октябрь 2011 г. (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>). – 2012. – 21.11).

Експорт зерна из України с начала текущего маркетингового года по состоянию на 19 ноября составил 10,72 млн т. Об этом говорится в сообщении Министерства аграрной политики и продовольствия.

Согласно данным Министерства, в частности, за этот период страна экспортировала 5,17 млн т пшеницы, 3,73 млн т кукурузы и почти 1,67 млн т ячменя. Отмечается, что на указанную дату в припортовых элеваторах было 1,08 млн т зерна, загружено на суда – 396 тыс. т. Следовательно, объем экспортируемых и подготовленных к экспорту зерновых составляет 12,19 млн т, в т. ч. 5,66 млн т пшеницы, отмечает Министерство.

Минагропрод уточняет, что за 19 дней ноября Украина экспортировала 1,1 млн т пшеницы.

Как сообщалось, ранее Минагропрод и зернотрейдеры договорились о беспрепятственном экспорте из Украины с июля по декабрь текущего года 5,5 млн т пшеницы.

Министерство планирует после достижения этого объема обсудить с участниками рынка дальнейшую судьбу экспорта этой культуры, не исключая введения ограничений (*Ukrapk.com* (<http://ukrapk.com>). – 2012. – 21.11).

В Україні за 10 місяців поточного року вироблено майже 10 млн т молока в усіх категоріях господарств, що на 2,7 % більше, ніж за аналогічний минулорічний період. Відчутне зростання відбулося на сільськогосподарських підприємствах, де виробництво молока зросло на 13,8 % порівняно з показниками відповідного періоду минулого року. Про це повідомив міністр аграрної політики та продовольства М. Присяжнюк.

Також міністр зазначив, що високі темпи зростання молочного виробництва спостерігаються в сільськогосподарських підприємствах. Щодо господарств населення, то, за словами М. Присяжнюка, ситуація теж залишається сприятливою. «Це свідчить про те, що молочне виробництво в Україні відновилося та динамічно розвивається, адже люди, які ним займаються, вірять у цю галузь та вважають, що вона має перспек-

тиву. Для нас це головне», – наголосив М. Присяжнюк (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2012. – 21.11).

Фінансово-економічний стан Укрзалізниці потребує чіткого дотримання планової та фінансової дисципліни на всіх ланках, зокрема виконання необхідних планових ремонтних робіт, фінансування капітальних інвестицій в межах наявних ресурсів та недопущення «перекосів» джерел фінансування.

За словами очільника Укрзалізниці В. Козака, наступний рік для залізничної галузі повинен стати регламентуючим та фінансово стабілізуючим. «Будемо витрачати стільки коштів, скільки заробляємо. До цього часу ми за власний рахунок бралися за масштабні проекти, не залучаючи державних коштів і маючи гострий дефіцит довгострокових кредитних ресурсів. Таким чином, колосальний обсяг робіт було виконано за рахунок обігових коштів залізниць. Тепер, коли ми виконали усі невідкладні завдання 2011–2012 рр., будемо чітко дотримуватись системи співвідношення доходів та витрат. Ключове завдання – усунути фінансові перекуси і забезпечити належну поточну діяльність наших підприємств і галузі у 2013 р.», – наголосив В. Козак.

Збільшення доходної бази, підвищення власної ефективності, скорочення витрат, зменшення збитковості пасажирських перевезень для перевізника, зменшення дебіторської заборгованості перед залізницями та акумуляція коштів на модернізацію інфраструктури та рухомий склад – контрольні завдання на 2013 р. (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*). – 2012. – 21.11).

В Україні будуватимуть трактори і комбайни за німецькими технологіями. За сприяння Міністерства аграрної політики України досягнуто домовленостей між українськими виробниками сільгосптехніки та компанією CLAAS щодо пілотного проекту спільного виробництва в Україні

зернозбиральних комбайнів TUCANO та тракторів Xerion. Ряд зустрічей із цього та інших питань було проведено під час відвідання українською делегацією Міжнародної спеціалізованої виставки з тваринництва «Euro Tier 2012» 13–16 листопада (Ганновер, Німеччина).

Члени української делегації поінформували німецьку сторону щодо стратегії та подальшого розвитку ринку техніки та сільськогосподарського машинобудування в контексті прийнятого Верховною Радою України Закону «Про внесення змін до Закону України “Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу”», політики уряду і Міністерства аграрної політики України.

За результатами переговорів досягнуто домовленість щодо організації пілотного проекту спільного виробництва зернозбиральних комбайнів типу TUCANO та тракторів Xerion (понад 350 к.с.) компанії CLAAS. Крім того, визначено графік поставки комплектуючих для виготовлення техніки на підприємствах сільськогосподарського машинобудування в Україні (*Украинские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 21.11).

За период с января по октябрь 2012 г. за субсидиями в Украине обратилось меньше семей.

Согласно сообщению Госстата, с января по октябрь 2012 г. за субсидиями решили обратиться 1 212,3 тыс. украинских семей. Это – на 11 % меньше, чем обращалось за субсидиями в 2011 г., в аналогичный период. При этом больше всего семей, которые просят помощи от государства в оплате услуг ЖКХ, проживает в городе Севастополь и в Закарпатской области.

Средний же размер субсидии, необходимой для возмещения расходов для оплаты услуг ЖКХ в октябре этого года уменьшился в сравнении с октябрём прошлого года – на 2,9 %, составил 171, 2 грн. Наибольший размер субсидий наблюдался в столице, а также Хмельницкой области, Луганской, Николаевской областях (*УРА-Информ* (<http://ura-inform.com>). – 2012. – 21.11).

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ КРИЗОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Світовий банк може погіршити свій макроекономічний прогноз щодо України за результатами 2012 р. Про це повідомив під час третього українського інвестиційного форуму старший економіст Світового банку в Україні Р. Піонтковський.

«Остаточні показники по завершенню 2012 р. будуть дещо гіршими, ніж прогнозувалося кілька місяців тому», – зазначив він. Водночас, за його словами, у листопаді – грудні 2012 р. ситуація в українській економіці дещо покращиться, хоча йдеться про короткострокові коливання. Р. Піонтковський зазначив, що негативний вплив на українську економіку й надалі матиме негативна світова кон'юнктура, зокрема, зниження цін на сталь, високі ціни на імпортований російський газ, дефіцит бюджету «Нафтогазу».

Як повідомлялося, 19 липня Світовий банк погіршив прогноз зростання ВВП України у 2012 р. з 2,5 % до 2 % (*Економічна правда* (www.epravda.com.ua). – 2012. – 21.11).

Уровень инфляции в 2013 г. достигнет 10 %. Об этом во время пресс-конференции сказал финансовый эксперт Э. Найман, передает корреспондент УНН.

«Конечно, государству выгодна инфляция. Например, в этом году из-за нулевой инфляции бюджет недополучил примерно 16–18 млрд грн. Поэтому в следующем году стоит ожидать инфляцию на уровне 10 %. Это было бы объективно и не так уж страшно», – считает эксперт.

По его словам, украинская экономика все больше страдает от денежного голода, который создан искусственно. Напомним, министр экономического развития и торговли П. Порошенко после пресс-конференции высказал мнение журналистам, что в 2012 г. инфляция не превысит 5 %. «По этому году, по моему мнению, декабрь к декабрю она (инфляция. – Ред.) будет около 4–5 %», – сказал министр. Также напомним, как

сообщил Государственный комитет статистики, в октябре инфляция в Украине зафиксирована на уровне нуля.

Как сообщалось, экономический эксперт Э. Найман отметил, что украинская экономика вошла во вторую волну мирового кризиса. По словам эксперта, инфляция в Украине по итогам 2012 г. будет ниже, чем в Еврозоне, Великобритании, США, России, Китае и в большинстве других стран. «Это трудно назвать успехом, потому что Украина является страной с переходной экономикой. И нам не под силу выдерживать очень низкую инфляцию. То есть баланс между ценовой стабильностью и экономическим ростом был нарушен», – сказал он.

В результате, подчеркнул Э. Найман, в III квартале 2012 г. произошел спад ВВП. «Можно уже констатировать, что украинская экономика вошла во вторую волну кризиса. Рецессия неизбежна», – убежден экономист (*Украинский Бизнес Ресурс* (<http://ubr.ua>). – 2012. – 21.11).

Україна в жовтні 2012 р. скоротила виробництво сталі на 8,5 % (до 2,8 млн т) у порівнянні з жовтнем минулого року, у цілому за 10 місяців поточного року – на 5,7 %. Про це йдеться в рейтингах Всесвітньої асоціації виробників сталі, передає «Дело».

Згідно з повідомленням, у цілому в жовтні поточного року 62 країни виробили 126,1 млн т сталі, що на 1,3 % більше, ніж у жовтні минулого року. «У січні – жовтні у світі було виплавлено 1 276,7 млн т сталі, або на 0,7 % більше в порівнянні з десятима місяцями 2011 р. Минулого року 64 країни випустили 149,06 млн т сталі, що на 6,8 % більше, ніж у 2010 р.», – йдеться в повідомленні.

За результатами 2011 р. Україна посіла восьме місце в рейтингу World Steel, наростивши виробництво сталі на 5,7 % проти 2010 р. – до 35,3 млн т. За даними вітчизняної галузевої статистики, за 10 місяців 2012 р. в Україні було виплавлено 27,1 млн т сталі – на 6,6 % менше, ніж у січні – жовтні минулого року.

У цілому по поточному році українські металурги планують виробити 32,5–33 млн т сталі, тоді як у 2011 р. обсяг її ви-

пуску в країні становив 34,7 млн т (*Економічна правда* (www.epravda.com.ua). – 2012. – 20.11).

Українська економіка перебуває у переддефолтовому стані. Про це під час прес-конференції сказав голова ради Асоціації українських банків, народний депутат С. Аржевітін, передає кореспондент УНН.

«Ми зараз маємо в Україні кризу державних фінансів, яка є передтечею всіх наступних криз. Якщо взяти до уваги цей фактор, а також ті борги, які треба повертати у 2013 р., і ситуацію, коли всі інструменти вичерпались, то це все переддефолтовий стан нашої країни», – зазначив С. Аржевітін.

За його словами, уряд повинен провести роз'яснювальну роботу з бізнесменами, які тримають кошти в офшорах щодо того, чим загрожує дефолт. Він додав, що також уряд повинен провести роботу з населенням, яке має на руках великий кредитний ресурс у вигляді доларової маси.

«Без мобілізації цього кредитного ресурсу, який є у населення, а це приблизно 400–500 млрд грн, країна не зможе відновити ту економіку, яка повинна вирішувати актуальні проблеми», – наголосив С. Аржевітін.

Нагадаємо, за словами першого віце-прем'єра В. Хорошковського, в уряді України на сьогодні не бачать загрози дефолту. «На сьогодні ми не бачимо загрози дефолту взагалі. Тобто і в рамках збалансованості бюджету, і в рамках економічного розвитку ми на сьогоднішній день можемо обслуговувати свої борги без проблем», – сказав він (*Украинские Национальные Новости* (<http://www.unn.com.ua>). – 2012. – 20.11).

Про виділення подальших кредитів для порятунку Греції від банкрутства знову не змогли домовитися. Про це заявили міністри фінансів країн Єврозони, передає ВВС.

Після 12 годин переговорів у Брюсселі міністри заявили про прогрес у питанні пакета заходів, спрямованих на скорочення

грецького державного боргу, але знову зустрінуться наступного понеділка для подальшого обговорення. Кореспонденти говорять, що міністри не змогли домовитися про те, як зробити борг країни керованим. Однак голова Єврогрупи Жан-Клод Юнкер заявив, що вони були дуже близькі до угоди.

Як повідомлялося, розбіжності серед кредиторів Греції з питання про те, як Афінам скорочувати її борг, змусили інвесторів боятися нового загострення кризи в Європі (*Економічна правда* (www.epravda.com.ua). – 2012. – 21.11).

Н. Рубини: рецессия еврозоны распространилась от периферии к центру.

Подъем мировых фондовых рынков, который начался в июле 2012 г., в настоящее время истощается, что неудивительно, пишет в Project Syndicate главный пессимист среди известных экономистов планеты, нобелевский лауреат Н. Рубини.

Рецессия еврозоны распространилась от периферии к центру, заглянув во Францию, а Германию столкнув с двойным ударом замедления роста на одном из основных экспортных рынков (Китай/Азия), пишет rus.delfi.lv/vestifinance.ru.

Экономический рост в США остается анемичным, на уровне 1,5–2 % в течение большей части года, а Япония впадает в новую рецессию.

Соединенное Королевство, как и еврозона, уже пережило двойную рецессию, а теперь даже сильные экспортеры сырьевых товаров – Канада, страны Северной Европы, а также Австралия – замедляются в условиях встречного ветра из США, Европы и Китая.

Между тем развивающиеся страны – в том числе все страны БРИК (Бразилия, Россия, Индия и Китай) и другие крупные игроки, такие как Аргентина, Турция и Южная Африка, – также замедлились в 2012 г. Замедление Китая может быть стабилизировано в течение нескольких кварталов, учитывая недавнюю финансовую, денежную и кредитную инъекцию правительства; но этот стимул только увековечит неустойчивую модель роста в стране, основанную на слишком больших

фиксированных инвестициях в основной капитал и сбережения и слишком малом личном потреблении.

В 2013 г. риски снижения роста мировой экономики будут усугубляться распространением жесткой экономии бюджетных средств в большинстве стран с развитой экономикой. До сих пор кризисный финансовый тормоз был сосредоточен в периферии еврозоны и Великобритании. Но теперь он проникает в ядро еврозоны. А в США, даже если президент Б. Обама и республиканцы в Конгрессе договорятся о плане бюджета, который избежит надвигающийся «финансовый обрыв», сокращение расходов и увеличение налогов неизбежно приведут к некоторому замедлению роста в 2013 г., как минимум на 1 % ВВП. В Японии финансовые стимулы на реконструкцию после землетрясения будут прекращены, в то время как будет введен новый налог на потребление в 2014 г.

Международный валютный фонд, таким образом, абсолютно прав, утверждая, что вводимые в основном на начальном этапе и синхронизированные меры жесткой экономии бюджетных средств в большинстве стран с развитой экономикой будут затуманивать перспективы роста мировой экономики в 2013 г.

Итак, что объясняет недавнее ралли на рынках США и рынках глобальных активов? Ответ прост: центральные банки снова взялись за свои рычаги ликвидности, обеспечивая рост рисковым активам.

Федеральная резервная система США воспользовалась агрессивным, не ограниченным по времени количественным смягчением (QE). Объявление Европейским центральным банком о своей программе «непосредственной скупки облигаций» снизило риск кризиса суверенного долга периферии еврозоны и распада валютного союза. Банк Англии перешел от QE к SE (кредитному смягчению), а Банк Японии неоднократно увеличил размер своих операций по QE.

Монетарные власти во многих других развитых и развивающихся странах также сократили свои учетные ставки. И при медленном росте, приглушенной инфляции, близких к нулю краткосрочных процентных ставках и большом QE долгосрочные процентные ставки в большинстве стран с развитой

экономикой остаются низкими (за исключением периферии еврозоны, где суверенный риск остается относительно высоким). Поэтому неудивительно, что инвесторы, лихорадочно ищущие прибыль, кинулись приобретать акции, сырьевые товары, кредитные инструменты и валюты развивающихся стран.

Но теперь, похоже, происходит коррекция глобального рынка благодаря, в первую очередь, слабым перспективам роста. В то же время кризис еврозоны остается нерешенным, несмотря на смелые действия ЕЦБ и разговоры о банковском, финансовом, экономическом и политическом союзе. В частности, Греция, Португалия, Испания и Италия по-прежнему остаются в зоне риска, в то время как усталость от спасительных мер пронизывает ядро еврозоны.

Тем временем преобладают политическая неопределенность и неопределенность стратегий на финансовом, долговом, налоговом и нормативном фронтах. В США финансовые заботы разделены по трем направлениям: риск «обрыва» в 2013 г., по мере того как произойдет автоматическое увеличение налогов и массовое сокращение расходов, если не будет достигнуто политическое соглашение; возобновленное партийное противостояние по поводу долгового потолка; новая борьба за меры среднесрочной фискальной экономии. Во многих других странах или регионах, например Китае, Корее, Японии, Израиле, Германии, Италии и Каталонии, предстоящие выборы или политические переходы также увеличили неопределенность политики.

Еще один повод для коррекции состоит в том, что оценки на фондовых рынках растягиваются: соотношение цены/прибыли сейчас высоко, в то время как рост прибыли на акцию ослабевает и он будет подвержен дальнейшим негативным сюрпризам, по мере того как рост и инфляция будут оставаться низкими. При неопределенности, волатильности и вновь увеличивающихся побочных рисках коррекция может быстро ускориться.

По мере того как потребители, фирмы и инвесторы становятся более осторожными и менее склонными к риску, ралли рынка ценных бумаг во второй половине 2012 г. достигло вершины. И, учитывая серьезность рисков снижения роста в

странах с развитой и развивающейся экономикой, коррекция может быть ведущей тенденцией худших ожиданий для мировой экономики и финансовых рынков в 2013 г. (*The Baltic Course*. (<http://www.baltic-course.com>). – 2012. – 21.11).

Инфляция в России с начала года по состоянию на 19 ноября составила 6 %. Об этом сообщается в материалах Росстата. Потребительские цены растут на 0,1 % третью неделю подряд после того, как в конце октября недельная инфляция неожиданно замедлилась до нуля. Целевой показатель Центробанка, установленный на уровне в 6 %, годовая инфляция превысила еще в сентябре. По состоянию на 22 октября, годовая инфляция (за 12 месяцев с октября минувшего года) вплотную приблизилась к 7 %, составив 6,9 % (*Украинский Бизнес Ресурс* (<http://ubr.ua>). – 2012. – 21.11).

Чистый отток частного капитала из РФ в январе – октябре 2012 г. составил 61 млн долл. против 60 млн за аналогичный период годом ранее, сказал на заседании Госдумы глава Центрального банка Российской Федерации С. Игнатьев, представляя основные направления денежно-кредитной политики на 2013–2015 гг.

Минэкономразвития не исключает, что отток капитала по итогам года достигнет 70 млн долл. В 2011 г. был зафиксирован чистый вывоз капитала из России в 80,5 млн долл. (*Finance.ua* (<http://news.finance.ua>). – 2012. – 21.11).

Бюлетень підготували:
О. Ворошилов, А. Потіха, І. Соколова, Н. Тарасенко.
Редакційна група: Т. Дубас,
Л. Степченко, Ю. Шлапак
Комп'ютерна верстка:
І. Соколова

Підп. до друку 22.11.2012.
Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Друк офс. Обл.-вид. арк. 2,60. Гарнітура Times,
HeliosCompressed, HeliosCondLight
Видається в друкованому та електронному вигляді

Надруковано у НВЦ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.